

2. Princípy synodálneho procesu

2.1 Kto sa môže zúčastniť?

V evanjeliách vidíme, ako Ježiš oslovuje všetkých. Neprináša spásu len ľuďom ako jednotlivcom, ale ako ľudu, ktorý zhromažďuje ako jediný Pastier celého stáda (porov. Jn 10, 16). Ježiš nám svojím pôsobením ukazuje, že z Božieho plánu spásy nikto nie je vylúčený.

Evanjelizačné dielo a poslanstvo spásy nemožno pochopiť bez toho, aby sme brali do úvahy Ježišovu neustálu otvorenosť voči čo najširšiemu publiku. Evanjeliá ho nazývajú *zástupom*, ktorý tvoria všetci ľudia nasledujúci Ježiša na ceste a všetci tí, ktorých Ježiš volá, aby ho nasledovali. Druhý vatikánsky koncil zdôrazňuje, že „všetci ľudia sú povolani do tejto jednoty Božieho ľudu“ (porov. LG 13).

Boh skutočne pôsobí vo všetkých ľuďoch, ktorých zhromaždil. Z tohto dôvodu „Spoločenstvo veriacich ako celok, ktorému sa dostalo pomazania od Ducha Svätého (porov. 1Jn 2, 20 a 27), sa nemôže mýliť vo viere a túto svoju osobitnú vlastnosť prejavuje nadprirodzeným zmyslom pre vieru, ktorý je v celom ľude, keď „od biskupov až po posledného veriaceho laika“ vyjadruje svoj všeobecný súhlas vo veciach viery a mravov“ (LG 12). Koncil tiež zdôrazňuje, že toto rozlišovanie je oživované Duchom Svätým a prebieha prostredníctvom dialógu medzi všetkými národmi, pričom sa znamenania času chápu vo vernosti učeniu Cirkvi.

V tomto svetle je cieľom tejto diecéznej fázy konzultovať s Božím ľuďom, aby sa synodálny proces mohol uskutočniť prostredníctvom vypočutia **všetkých pokrstených**. Zvolaním tejto synody pápež František pozýva všetkých pokrstených k účasti na tomto synodálnom procese, ktorý sa začína na diecéznej úrovni. Diecézy sú vyzvané, aby mali na pamäti, že hlavnými subjektmi tejto synodálnej skúsenosti sú všetci pokrstení. Osobitnú pozornosť treba venovať zapojeniu ľudí, ktorí sú vystavení riziku vylúčenia: ženám, zdravotne postihnutým, utečencom, migrantom, starším ľuďom, ľuďom žijúcim v chudobe, katolíkom, ktorí svoju vieru praktizujú zriedka alebo nikdy, atď. Mali by sa nájsť kreatívne prostriedky aj na zapojenie detí a mladých ľudí.

Všetci pokrstení sú spoločne subjektom *sensus fidelium*, živého hlasu Božieho ľudu. Zároveň je dôležité, aby pokrstení v záujme plnej spoluúčasti na rozlišovaní počúvali hlasy iných ľudí v ich miestnom kontexte, vrátane tých, ktorí zanechali praktizovanie viery, ľudí iných náboženských tradícií, ľudí bez náboženského presvedčenia atď. Pretože, ako uvádza koncil: „Radosti a nádeje, žalosti a úzkosti ľudí dnešných čias, najmä chudobných a všetkých, ktorí trpia, sú zároveň radosťami a nádejami, žalosťami a úzkosťami Kristových učeníkov a niet nič naozaj ľudské, čo by nenašlo ozvenu v ich srdciach“ (GS 1).

Z tohto dôvodu, hoci **všetci pokrstení** sú osobitne povolani k účasti na synodálnom procese, **nikto** – bez ohľadu na svoju náboženskú príslušnosť – **by nemal byť vylúčený** z možnosti podeliť sa o svoj pohľad a skúsenosti, pokiaľ chce pomôcť Cirkvi na jej synodálnej ceste hľadania toho, čo je dobré a pravdivé. Platí to najmä pre tých, ktorí sú najviac zraniteľní alebo marginalizovaní.

2.2 Skutočne synodálny proces: počúvanie, rozlišovanie a spoluúčasť

Synodálny proces je predovšetkým *duchovný* proces. Nejde o mechanický zber údajov, ani o sériu stretnutí a diskusií. Synodálne počúvanie je zamerané na *rozlišovanie*. Vyžaduje si, aby sme sa naučili a uplatňovali umenie osobného a komunitného rozlišovania. Počúvame sa

navzájom, počúvame našu tradíciu viery a znamenia časov, aby sme rozpoznali, čo nám všetkým hovorí Boh. Pápež František píše o dvoch vzájomne prepojených cieľoch tohto procesu počúvania: „Počúvanie Boha, kým necítíme spolu s ním volanie ľudu; počúvanie ľudu, kým nevdýchame vôľu, ku ktorej nás Boh volá“⁵.

Takéto rozlišovanie nie je len príležitostným cvičením, ale v konečnom dôsledku spôsobom života zakoreneným v Kristovi pod vedením Ducha Svätého a prežívaným na väčšiu Božiu slávu. Rozlišovanie v spoločenstve pomáha budovať prosperujúce a odolné spoločenstvá s ohľadom na misiu Cirkvi v súčasnosti. Rozlišovanie je milosťou od Boha, ale vyžaduje si našu ľudskú účasť jednoduchým spôsobom: modlitbou, uvažovaním, pozornosťou voči svojmu vnútornému rozpoloženiu, počúvaním a vzájomným rozhovorom, vedeným autenticky, zmysluplne a ústretovo.

Cirkev nám ponúka rôzne kľúče na pochopenie duchovného rozlišovania. V duchovnom zmysle je rozlišovanie umením interpretovať, ktorým smerom nás vedú túžby srdca bez toho, aby sme sa nechali zviest' tým, čo nás vedie tam, kam sme nikdy nechceli ísť. Rozlišovanie zahŕňa reflexiu a zapája srdce aj hlavu do rozhodovania v našom konkrétnom živote, aby sme hľadali a našli Božiu vôľu.

Ak je metódou synodálneho procesu počúvanie a jeho cieľom rozlišovanie, potom je jeho cestou spoluúčasť. Podpora participácie nás vedie k tomu, aby sme vyšli zo seba a zapojili druhých, ktorí majú iné názory ako my. Počúvanie tých, ktorí majú rovnaké názory ako my, neprináša žiadne ovocie. Dialóg znamená stretnutie s rôznymi názormi.

Boh totiž často hovorí hlasmi tých, ktorých môžeme ľahko vylúčiť, odsunúť na okraj alebo znevážiť. Musíme vynaložiť osobitné úsilie, aby sme počúvali tých, ktorých môžeme mať pokušenie považovať za nedôležitých, a tých, ktorí nás nútia zvážiť nové názory, ktoré môžu zmeniť náš spôsob myslenia.

2.3 Postoje účastníkov synodálneho procesu

Pápež František sa pri rôznych príležitostiach podelil o svoju predstavu, ako sa má konkrétne prejaviť synodálna prax. Nižšie sú uvedené konkrétne postoje, ktoré umožňujú skutočné počúvanie a dialóg pri podieľaní sa na synodálnom procese.

- **Byť synodálny si vyžaduje venovať čas vzájomnému zdieľaniu:** Sme pozvaní hovoriť s pravou odvahou a úprimnosťou (*parrésia*), aby sme žili slobodu, pravdu a lásku vo vzájomnom súlade. Prostredníctvom dialógu môže každý rásť v porozumení tých druhých.
- **Pokora pri počúvaní sa musí spájať s odvahou pri hovorení:** Každý má právo byť vypočutý, rovnako ako každý má právo hovoriť. Synodálny dialóg závisí od odvahy hovoriť aj počúvať. Nejde o to, aby ste sa zapojili do diskusie s cieľom presvedčiť ostatných. Ide skôr o to, aby sme prijali to, čo hovoria druhí, ako spôsob, ktorým môže Duch Svätý hovoriť pre dobro všetkých (*1 Kor 12,7*).
- **Dialóg nás vedie k novosti:** Musíme byť ochotní meniť svoje názory na základe toho, čo sme počuli od iných.

⁵ FRANTIŠEK: *Prihovor pri príležitosti slávenia 50. výročia založenia Biskupskej synody* (17. október 2015).

- **Otvorenosť voči obráteniu a zmene:** Často sa bránime tomu, k čomu nás Duch Svätý inšpiruje. Sme povolani odložiť tie postoje samolúbosti a pohodlnosti, ktoré nás vedú k tomu, aby sme sa rozhodovali len na základe toho, ako sa veci robili v minulosti.
- **Synody sú cirkevným cvičením sa v rozlišovaní:** rozlišovanie je založené na presvedčení, že Boh pôsobí vo svete a my máme počúvať, čo nám Duch vnuká.
- **Sme znamením Cirkvi, ktorá počúva a je v pohybe:** počúvaním Cirkev nasleduje príklad samotného Boha, ktorý počúva volanie svojho ľudu. Synodálny proces nám ponúka príležitosť skutočne sa otvoriť počúvaniu bez toho, aby sme sa uchýľovali k vopred pripraveným odpovediam alebo naformulovaným úsudkom.
- **Zanechať predsudky a stereotypy:** Môžu nás zaťažovať naše slabosti a sklon k hriechu. Prvým krokom k počúvaniu je oslobodiť svoju myseľ a srdce od predsudkov a stereotypov, ktoré nás vedú na zlú cestu, k nevedomosti a rozdeleniu.
- **Poraziť pliagu klerikalizmu:** Cirkev je Kristovo telo obohatené rôznymi charizmami, v ktorom má každý člen jedinečnú úlohu. Všetci sme od seba navzájom závislí a máme rovnakú dôstojnosť v rámci svätého Božieho ľudu. Podľa Kristovho vzoru skutočná moc spočíva v službe. Synodalita vyzýva pastierov, aby pozorne počúvali stádo, ktoré im bolo zverené do starostlivosti, rovnako ako vyzýva laikov, aby slobodne a úprimne vyjadrovali svoje názory. Každý počúva toho druhého z lásky, v duchu spoločenstva a nášho spoločného poslania. Takto sa moc Ducha Svätého prejavuje mnohými spôsobmi v celom Božom ľude a prostredníctvom neho.
- **Bojovať proti vírusu sebestačnosti:** Všetci sme na jednej lodi. Spoločne tvoríme Kristovo telo. Keď odložíme ilúziu sebestačnosti, môžeme sa jeden od druhého učiť, kráčať spoločne a slúžiť si navzájom. Môžeme stavať mosty, ktoré preklenú múry hroziace nám rozdelením – vek, pohlavie, bohatstvo, rôzne schopnosti, rôzne úrovne vzdelania atď.
- **Prekonávať ideologické postoje:** Musíme sa vyhnúť riziku, že budeme pripisovať väčší význam myšlienkam, než realite života viery, ktorú ľudia konkrétne žijú.
- **Umožniť zrodienie nádeje:** Robiť to, čo je správne a pravdivé, neznamená prit'ahovať pozornosť alebo sa dostať na titulné stránky novín, ale skôr byť verný Bohu a slúžiť jeho ľudu. Sme povolani byť majákmi nádeje, nie prorokmi skazy/nešťastia.
- **Synody sú časom na snívanie a na „trávenie času s budúcnosťou“:** Sme pozvaní vytvoriť miestny proces, ktorý bude inšpirovať ľudí – nikoho nevylučujúc – aby vytvorili víziu budúcnosti plnej radosti z evanjelia. Účastníkom môžu pomôcť nasledujúce usmernenia (porov. *Christus vivit*):
 - o **Inovatívny pohľad:** Rozvíjanie nových prístupov, kreativita a určitá dávka odvahy.
 - o **Byť inkluzívny:** Participatívna a spoluzodpovedná cirkev, schopná oceniť svoju vlastnú bohatú rozmanitosť, objíma všetkých, na ktorých často zabúdame alebo ich ignorujeme.
 - o **Otvorená myseľ:** Vyhnime sa ideologickým nálepkám a využijeme všetky metodiky, ktoré priniesli ovocie.

- o **Počúvať všetkých a na nikoho nezabudnúť:** Keď sa učíme jeden od druhého, môžeme lepšie odzrkadľovať tú úžasnú mnohotvárnu skutočnosť, ktorou má byť Kristova Cirkev.
- o **Pochopiť „spoločné kráčanie“:** Kráčať po ceste, na ktorú Boh volá Cirkev v treťom tisícročí.
- o **Pochopiť koncept spoluzodpovednej Cirkvi:** Oceňovať a zapájať do obnovy a budovania celej Cirkvi každého člena Kristovho Tela, s jeho jedinečnou úlohou a povolaním.
- o **Osloviť ľudí prostredníctvom ekumenického a medzináboženského dialógu:** Snívať spoločne a kráčať spolu s celou ľudskou rodinou.

2.4 Vyhýbať sa nástrahám

Tak ako na každej ceste, aj počas tohto synodálneho obdobia si musíme byť vedomí možných nástrah, ktoré by mohli brániť nášmu napredovaniu. Nižšie sú uvedené niektoré nástrahy, ktorým sa treba vyhnúť, aby sa podporila životaschopnosť a plodnosť synodálneho procesu.

- 1) **Pokušenie chcieť viesť tento proces svojou cestou, namiesto toho, aby nás viedol Boh.** Synodalita nie je strategickým firemným cvičením. Je to skôr duchovný proces vedený Duchom Svätým. Môžeme byť v pokušení zabudnúť, že sme pútnikmi a služobníkmi na ceste, ktorú nám vytýčil Boh. Naše skromné organizačné a koordinačné úsilie slúži Bohu, ktorý nás vedie na našej ceste. Sme hlinou v rukách božského hrnčiara (*Iz 64, 8*).
- 2) **Pokušenie sústrediť sa na seba a svoje bezprostredné starosti.** Synodálny proces je príležitosťou otvoriť sa, pozrieť sa okolo seba, vidieť veci z iných uhlov pohľadu, ísť na misiu na perifériu. To si vyžaduje, aby sme mysleli v dlhodobom horizonte. Znamená to tiež rozšíriť náš pohľad na celú Cirkev a položiť si niekoľko otázok: Aký je Boží plán s Cirkvou tu a teraz? Ako môžeme uskutočniť Boží sen o Cirkvi na miestnej úrovni?
- 3) **Pokušenie vidieť len „problémy“.** Výzvy, ťažkosti a protivenstvá, ktorým čelí náš svet a naša Cirkev, sú mnohé. Ak sa však sústredíme len na problémy, budeme len preťažení, znechutení a cynickí. Ak sa sústredíme len na temnotu, riskujeme, že stratíme z dohľadu svetlo. Namiesto toho, aby sme sa sústredili len na to, čo je zlé, oceňujme situácie, v ktorých Duch Svätý vytvára život, a hľadajme spôsoby, ako umožniť Bohu pôsobiť ešte plnšie.
- 4) **Pokušenie zameriť sa len na štruktúry.** Synodálny proces si bude prirodzene vyžadovať obnovu štruktúr na rôznych úrovniach Cirkvi, aby sa podporilo hlbšie spoločenstvo, plnšia účasť a plodnejšia misia. Skúsenosť synodalita by sa zároveň nemala zameriavať zvlášť na štruktúry, ale na skúsenosť spoločného kráčania, aby sme pod vplyvom Ducha Svätého rozpoznali cestu, ktorou ísť. K obráteniu a obnove štruktúr dôjde len prostredníctvom neustáleho obrátenia a obnovy všetkých členov Kristovho tela.
- 5) **Pokušenie nehládajť za viditeľné hranice Cirkvi.** Tým, že žijú evanjelium vo svojom živote, pôsobia laici a laičky ako kvas vo svete, v ktorom žijeme a pracujeme. Synodálny proces je časom na dialóg s ľuďmi zo sveta ekonomiky a vedy, politiky a kultúry, umenia a športu, médií a sociálnych iniciatív. Bude to čas na zamyslenie sa nad

ekológiou a mierom, nad životnými otázkami a migráciou. Aby sme mohli plniť svoje poslanie vo svete, musíme brať do úvahy širšie súvislosti. Je to tiež príležitosť prehĺbiť ekumenickú cestu s inými kresťanskými denomináciami a prehĺbiť naše porozumenie s inými náboženskými tradíciami.

- 6) **Pokušenie stratit' zo zreteľa ciele synodálneho procesu.** Na ceste synody si musíme dávať pozor, aby sme si pri našich diskusiách, ktoré môžu byť rozsiahle, zachovali cieľ synodálneho procesu, ktorým je rozlišovať, ako nás Boh volá k spoločnému kráčeniu. Žiadny synodálny proces nevyrieši všetky naše obavy a problémy. Synodalita je postoj a prístup, ako sa zodpovedne a otvorene spoločne napredovať, aby sme v priebehu času spoločne zbierali Božie ovocie.
- 7) **Pokušenie konfliktu a rozdelenia.** „*Aby všetci boli jedno*“ (Jn 17, 21). To je Ježišova vrúcna modlitba, v ktorej prosí Otca o jednotu medzi svojimi učeníkmi. Duch Svätý nás vedie k hlbšiemu spoločenstvu s Bohom a medzi sebou navzájom. Semená rozdelenia neprinášajú ovocie. Je márne snažiť sa vnútiť svoje predstavy celému Kristovmu Telu nátlakom alebo diskreditáciou tých, ktorí to cítia inak.
- 8) **Pokušenie považovať synodu za akýsi parlament.** Nesmieme si zamieňať synodalitu s „politickým bojom“, v ktorom jedna strana musí poraziť druhú, aby mohla vládnuť. Je to v rozpore s duchom synodality, ak si znepriatelíme druhých alebo podporujeme rozdeľujúce konflikty, ktoré ohrozujú jednotu a spoločenstvo Cirkvi.
- 9) **Pokušenie počúvať len tých, ktorí sú už zapojení do aktivít Cirkvi.** Tento prístup je síce jednoduchší na zvládnutie, ale v konečnom dôsledku ignoruje významnú časť Božieho ľudu.